

Solució del cas de la medalla de «Tròtula Mendoza»

JOAN ALMIRALL

A l'article «*Dues medalles amb enigmes*», que presentarem a «*ACTA NUMISMATICA IV*», una d'elles feia referència a la medalla de Tròtula Mendoza, nascuda a Barcelona, i la relació amb la metgessa que es graduà a l'Escola de Salerno (Itàlia), que visqué i agafà gran fama en el segle XI, de la que s'encunyà una medalla, italiana també encara que no en sabíem la data precisada, cap a mitjans del segle XIX o poc abans.

En realitat la medalla duia data, però no la ressenyava el Catàleg del Prof. Nicola, i tampoc hi figurava la fotografia.

Gràcies a la ràpida, completa i amistosa informació del Dr. J. Balagueró, de Lleida, competent i antic col·leccionista de «*Medicina in Nummis*», qui va tenir la gentilesa de visitar-me i portar-me la documentació pertinent, queda tot completament aclarit i per cert, fa una petita història anecdòtica de les que tant d'interès donen a la Medallística.²

Primerament reproduïrem la medalla italiana, de la que el Dr. Balagueró em deixà els clixés i que descriurem amb més detall que el que figurava en el catàleg del Prof. Luigi de Nicola.³

Anvers: Bust de la metgessa italiana, amb la llegenda interna: TROTOLA MEDENDI ARTE PERITA. Sota el retrat, d'art molt bell, el nom de l'escultor CATENACCI, en lletres petites.

Revers: Artística i decorada copa de farmàcia, sobre la que es veuen enllaçades unes branques de cascall, a l'esquerra, i a la dreta la vara d'Esculapí amb la serp, símbol de la Medicina. Al voltant de la copa i en llegenda interna: SALERNI NATA FLORVIT ANN. XI. Dessota la copa, i en lletres petites, A. ARNAUD F. i mes en sota L. TAGLIONE.CON.NEAP.

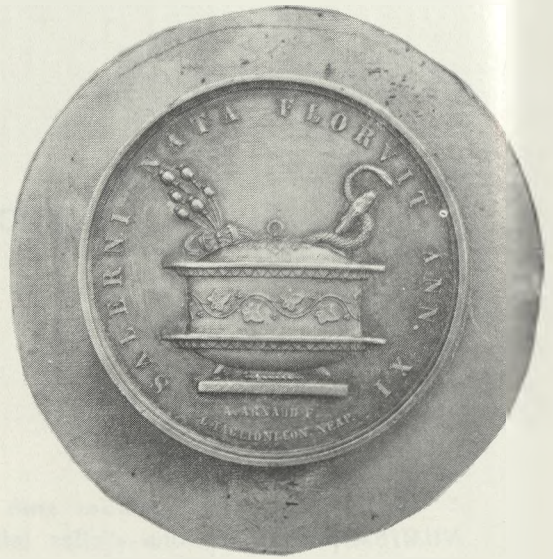
En l'article obra conjunta del citat Dr. Balagueró i el Dr. Sanchez Arcas,⁴ dedicat a la metgessa Tròtula de Salern, es fa un extens estudi de l'Es-

1. JOAN ALMIRALL. «*Dues medalles amb enigmes*». ACTA NUMISMATICA IV, 1974, pàgs. 297 a 300.

2. Prof. Dr. MANUEL CARRERAS ROCA. «*Historiografía de la Real Academia de Medicina de Barcelona*». T. VII, pàgs. 67 a 72.

3. Prof. LUIGI DE NICOLA. Roma. N.º 1409. Listino, marzo, 1973.

4. Dres. RUPERTO SÁNCHEZ ARCAS y L. BALAGUERO LLADO. «*Las Comadronas y Mujeres-médicos de la Escuela de Salerno*». Separata de «*Medicina de Madrid*», año II, vol. II, n.º 12, diciembre 1968. Págs. 47 a 52.

cola Salernitana, d'origen GREC-ARABIC, fundada en el segle IX i que tingué la màxima fama en els segles XI i XII. Parla tot seguit de la famosa metgessa TROTULA procedent de dita Escola, i membre de la família Ruggiero; esposa i després vídua del que fou famós metge Joan Platearius, primer d'una dinastia de metges il·lustres que florí durant dos segles. Diu que fou llevadora i metgessa en general i que fèu honor, i fins competència, a la fama del seu espòs.

Altres metgesses sortiren per aquells temps de l'Escola de Salern. El Dr. H. Haesser⁵ cita alguns noms: Abella, Rebecca, Sextia Guarna, Constanza Calenda. Però amb la sola excepció d'aquesta darrera, cap altra tingué la fama de Trotula.

Fan els autors un estudi crític sobre la existència real de Trotula, de la que segles després alguns autors dubtaren, però donen suficient testimoni diversos autors contemporanis d'ella, entre ells el monjo i metge Rodolf Malatesta, qui explica que sostingué amb ella, l'any 1059, extenses discussions sobre temes mèdics, quedant astorat de la seva extraordinària competència, per a decantar-se decididament per l'afirmació. Deixem aquest tema que poden llegir molt extensament els interessats directament.

Amb aquests antecedents podem ja passar al assumpte de la nostre TRÒTULA barcelonesa.

Per a començar hem de fer constar que en el darrer paràgraf de l'article dels doctors Balagueró i Sánchez Arcas, consta que el Dr. Balagueró ha conegut, després d'escriure'l però abans de que fos publicat: «...otra medalla de 47 mm. en cuyo anverso figura la imagen de un busto de mujer y la inscripción TROTULA MENDOZA B. CARINONIS NATA, con fecha MDCCCXXXVI,

5. Dr. H. HAESSER. «Lehrbuch der Geschichte der Medizin».

y en el reverso CHIR.FILIA.CELSI ET GALENI SOROR JUNIOR; pero se desconoce si se refiere a Trotula de Salerno, por cuanto no sabemos si la Trotula salernitana tenía el apellido Mendoza ni si era oriunda de Barcelona o de Salerno». Es a dir que queden sorpresos d'aquesta segona medalla, no trobant-hi l'explicació adequada, igual com varem expresarnos en el nostre article d'ACTA IV; però sense fer mes que relatar el fet de l'existència de les dues medalles, sense posar-se a esbrinar la solució del problema plantejat.

I aquesta la va trobar el Dr. Balagueró, impensadament, en llegir un interessant article del Prof. Dr. Manuel Carreras Roca, dedicat al Dr. Mendoza⁶ personatge excepcional de la Real Acadèmia de Medicina de Barcelona, de caràcter decidit i sorprenent, que vetllà intensament per el bé de la dita Acadèmia, a la que inclús, sense fer-ho constar, ajudà econòmicament en moments apurats, i de la que fou molts anys vice-president i president després. Les anècdotes relacionades amb tan bon metge i acadèmic com personatge xocant, queden relatades en dit article, al que referim als interessats, no podent-nos estendre nosaltres, sobre dit tema, perquè fugiríem de la Medallística —que pel que podem veure, dóna de vegades curioses sorpreses— però sí hem de fer constar allò més interessant per a nosaltres, i és que dit Dr. Mendoza tingue per filla primogènita a la citada TROTULA MENDOZA BARCINONIS NATA, i en record d'aquell grat esdeveniment féu encunyar, en argent i coure, la medalla barcelonesa de 1856, en el anvers de la qual i això és el que va fer difícil l'encertar la veritat, va fer que figurés el retrat de la Trotula salernitana, en homenatge al record de la qual, va fer posar el seu nom a la seva filla.

Si ens fixem en el nostre article citat d'ACTA IV, a la pàgina 300 consta entre les diverses hipòtesis explicatives suggerides la següent: «...que el seu pare fos metge i en desitjar que també ho fos algun dia la seva filla havent-hi aquesta llegenda o aquest record, li fes posar aquest nom».

Això fou, doncs, una aproximació a la veritat. Però el que passà, tant als dos citats doctors com a nosaltres (com també succeí al gran medallista en Joan Culell a. C. s.) es que no se'ns va ocórrer el fet verament excepcional, d'una medalla amb un retrat, i una llegenda al seu voltant, que no es referís a dit retrat.

Ara bé, no sols fou inusual aquesta circumstància. Com a prova més de la excentricitat del Dr. Mendoza, sols cal afegir els altres noms que donà i registrà a la seva filla a més del de Tròtula. Foren sols els de Hildegarda, Oliva, Poligala, Sàlvia i Sabina. Segons sembla, tenen relació amb els d'algunes plantes medicinals.

L'Història mèdica no parla més de la nostra TROTULA, etc. Esperem que no fos que en saber, de més gran, els noms que duia, no pogués sobreviure a la impressió, sinó que fou una persona ben feliç, com passa amb moltes persones que així han sigut, malgrat haver quedat totalment desconegudes i oblidades...

6. Vegis cita (2).